

آبونه شرائطی

مالک عثمانیه ده سنه لکی (۶۵) - الق
آلاف (۳۵) غرضدر .

مالک احمدیه ده سنه لکی (۱۷) - الق
یاخی (۹) ارانقدر .

اداره خانه

باب عالی جاده سنده اثره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشندر .

§

مملکه موافق آثار مع الممنونیه قبول
اولنور . درج ایدلین یازیلر اعاده
اولونماز .

۱۳۳۰

اخطارات

رساله مزودن آلمدیخی کوسترملک شرطیه
بتون یازیلر هر هانکی بر خیزنه طرفدان
اقتباس اولونه ییلیر .

§

مکتوبلرک، امضالرک واضح و اوقوتاقلی
اولمسی و آبونه صره دهر دوس محقری
بولونمسی لازمدور .

§

ممالک اجنبیه ایچون بونه اولر
درسلرینک فرانسیزجه ده یازلمس رجا
اولنور .

§

ره وئدرلدیکی زان نه یه دئر اولدیغیک
واضحا بیلدیرلمی رجا اولنور .

فَقْهٌ وَقْتَاوِيٌّ

اجتهادك باعث تولدی

س : ۱۱ — اجتهاد عرفه انطباق احتیاجندن می متولددر ؟

جواب :

اك زياده ديلمزده طولاشدردينمز «اجتهاد» كه سنك معنای فقهیسی لایقيله اكلاشلماشدر : كیمی اجتهاد ایله قیاسی برعد ایدیور، كیمی «اجتهاد عرفه انطباق احتیاجندن متولددر» دیور .

مجتهد ومجتهده ترتب ایدن احكام صدددن خارج اولدیندن واولکی مقالهلریمزده عرفك نه اولدینی بیلدیرلدیكنندن آنلردن صرف نظر ایده جكز ، یالكز صده تعلق ایدن اجتهدی واکا ترتب ایدن قواعدی، اجتهد ایله قیاس ارسنده کی فرقی ، سبب تولدینی، بعض مسائل فقهیهده تطبیقنی بیان ایده جكز .

اولا — کتب اصولیهده تصریح ایدلیدیکی وجهله اجتهداقتده مشقتلی اولان برشیئ اله کچورمك خصوصنده طاقی صرف ایتکدرکه بذل مقدور ایله ترجمه اولنیور .

اصطلاح فقهاده برحکم شرعی ظنی بی اله کچورمك خصوصنده فقیهك طاقتنی بذل ایتسی در .

حکم شرعی قیدیه حکم عقلی ، حکم حسی ، حکم عرفی وسائره خارج قالدینی کی ظنی قیدیه وجوب زکاة وحرمت زنا کی حکم شرعی قطعیلر ، ضروریات دینیهده خارج قالیر .

فی الواقع احکام عقلیه وحسیه وعرفیهده کی بذل مقدرتده بر اجتهدا ایهدهده بونلره اجتهد فقهی دینمز ، اجتهد فقهی احکام شرعییه مخصوصدر .

اجتهاد فرض عین ، فرض کفایه ، مندوب اولدینی کی حرامده اولور .

اجتهاد ایکی حالده فرض عین اولور :

۱ — مجتهد عمله محتاج اولور ، کندی حقنده فرض عین اولور ، چونکه مجتهدك نه کندی حقنده ، نه بشقهسی حقنده برینه تقلید ایتسی جائز دکدر .

۲ — بر حادته حدوث ایدر، سائل او حادته حقنده کی حکم شرعی بی بشقهسنه صورمه قادر اوله ماز . ارتق حادتهك فوتندن قورقهرق علی الفور اجتهد واجب اولور.

اجتهاد ایکی حالده فرض کفایه اولور :

۱ — بر حادته حدوث ایدر ، حادتهك فوتندن قورقیلماز؛ سائل حادته حقنده کی حکم شرعی بی بشقه بر مجتهدده سوال ایده بیایر ، مجتهد لردن بری جواب ویررایسه فرض ساقط اولور . مجتهدلر جواب ظاهری ایکن امساك ایدرلرایسه کناهاکار اولورلر ، بالعکس جواب ظاهری دکل

ایسه امساك لردن ناشی معذور اولورلر . فقط مجتهدلردن طاب ساقط اولماز ، صوابك ظهورینه قدر جوابك فرض اولسی باقی قالیر .

۲ — حکمه نظر خصوصنده مشترك اولان ایکی قاضی مجتهدیننده حکم دوران ایدر ، اجتهد هر ایکسننده فرض اولور ، هر هانکیسی تفرد ایدرسه فرض ساقط اولور .

اجتهاد ایکی حالده مندوب اولور :

۱ — مجتهد حادتهك حدوثندن اول حکمی بیلدك ایچون حادتهك ظهورندن اول بلا سوال اجتهد ایدر .

۲ — سائل حادتهك حدوثندن اول حادته حقنده حکم شرعی بی سوال ایدر ، مجتهد بعدالسؤال اجتهد ایدر .

حرام اولان اجتهدانص واجماع کی دلیل قاطع واریکن، مسئله منصوص علیها ، مجمع علیها ایکن یا بیان اجتهددر . حرام اولان اجتهد حقیقه اجتهد اولمدینغه بناء مقسمده داخل اوله میه جغندن کشف یزدویدر ذکر اولونماشدر؛ فقط التجربده، مسلم الثبوتده طرداً للباب ذکر اولونماشدر.

§ نبی ذیشان صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك مصالح دنیا وتدبیر حروبه وامثالنه تعلق ایدن امورهده اجتهدی جائزدر . بوخصوص حقنده اصولین اجماع ایتشدر . فقط احکام شرعیه وامور دینیهده منصوص اولیان مسائله اجتهد نبیك جوازی حقنده مذاهب مختلفه وارددر :

مذهب اول — اجتهد نبی مطلق اوله رزق یعنی وحیه انتظار ایتکسزین جائزدر . اکثر اصولینك مذهبی بودر . امام مالک و ابو یوسفك ، امام شافعی واحمدك وعامه اهل حدیثك مذهبلری ده بودر .

مذهب ثانی — اجتهد نبی وحیه انتظار ایتك شرطیه جائزدر؛ امام اعظم ابو حنیفهك ومحمدك مذهبلری بودر؛ فقهاء حنفیه جه مختار اولان بومذهبلر .

نبی ذیشان افندمز حضرتلری بر حادته ظهورنده اول امرده وحیه منتظر اولور ، حادتهك فوتندن خوف ایدرسه وبوبابده کندوسنه وحی کلامش ایسه اجتهد ایدر . نبی ذیشان افندمز حضرتلری اجتهد ایدر واجتهدی اوزرینه قرار قیلار ایسه بو قرار صحت اجتهدك دلیل قاطعی اولور ، چونکه نبی علیه الصلاة والسلام خطاده قرار قیلمز ، بوندن ناشی مجتهدین سائرهك اجتهدینه مخالفت جائز اولدینی حالده نبی علیه الصلاة والسلام افندمزك اجتهدینه مخالفت جائز دکدر؛ بواجتهاده وحی باطن دیرلر .

مذهب ثالث — اجتهد نبی جائز دکدر، اکثر معتزله واشاعرهك مذهبلری بودر .

مذهب رابع — انحق حروبه متعلق اولان مسائلهده اجتهد نبی جائزدر . بو مذهب ابو علی الجبائی دن محکیدر .

مذهب خامس — توقدر ، هیچ برشی قطع ایتماکدر؛ قاضی ابو بکر الباقلائی ایله ابو حامد الغزالیك مذهبلری بودر .

بوده یعنی نقض اجتهادده نقض اولونمش اولورده متسلسلاً اجتهادات منقوض اولمش اولور . بوايسه نصب حاکم مصاحفنی فوت ایتش اولور . چونکه نصب حاکم منقصد فصل خصوصیات در . ارتق احکامه وثوق قلماز . بوکا مبنی بالاجماع قضاده اجتهاد اجتهاد ايله نقض اولونماز دینلمشدر .

ثانیاً -- اولکی مقاله مزده بیان ایتدیکمز وجهله قیاس بشقه ، اجتهاد بشقه در . قیاسی انکار ایدنلر اجتهادی انکار ایتزلر . بوبابده امهات کتبدن نص « اوچنچی مغنایه کوره » کتیرلم .

۱ -- مشاهیر اصولیین حنفیددن عبدالعزیز البخارینک کشف یزدویده بیسانه کوره جمهور علمایه کوره اجتهاد قیاسدن اعم در . قیاس اجتهادسز ازلماز ، فقط اجتهاد قیاسسز اولور . اجتهاد قیاس ايله اولسون ، قیاس ايله اولسون . طاب حق خصوصنده بذل مقدرت در . مطلق مقیده حمل ، عامی خاص ايله تخصیص وامثالی باب اجتهادده داخل ، باب قیاسدن خارج در . یالکز ابن ابی هریره اجتهاد ايله قیاسی بر عد ایدیور .

۲ -- اصولیین حنفیه دن عبدانعلی محمد بن نظام الدین الانصاری نک فوائج الرحموتده بیسانه کوره رأی ايله اجتهاد کتایده وستنده بولنور ، اقسام وضوحدن ظاهری ، اقدام خفادن مشکلی تأویل وسائر اجتهاددر ، فقط قیاس دکدر .

۳ -- اعظم فقهاء شافیه دن ابواسحق شیرازی ده اللمعه ده «اجتهاد قیاسدن اعم در » دیور .

۴ -- اعظم اصولیین شافیه دن ابوحامد الغزالی المستصفی ده واعظم اصولیین مالکیه دن ابراهیم الشاطبی موافقانه تنقیح مناط حکم ايله تحقیق مناط حکمی [۱] قیاسدن ایریورلر .

§ کچن هفته کی مقاله لمزده بیان ایتدیکمز وجهله ظاهریه ، امامیه ، اباضیه قیاسی انکار ایتدکاری حالده اجتهاده قائل اولیورلر .

ثالثاً -- زرکشی نک تحقیق وجهله جناب احکام الحاکمین كافة احکام شرعیه اوزرینه ادله قاطعه نصب ایتماش ، مکلفین حقنده توسیع مصلحتنه مبنی ادله احکامی ظنی قیلمشدر .

بتون احکام شرعیده ادله قاطعه قائم اولمش اولسیدی مکلفین مذهب واحده حذر ناس ایددجکار ایدی . بوايسه توسیعه ، یسر وسهواته منافی ایدی .

دین یسر وسهولت ، شریعت غایت واسع بر رحمتدر .

بوکا مبنی احکام شرعیده ادله ظنیه متبر اولمشدر . دایل قطعی بولونمیان حکم شرعی عملی مجتهد فیه اولور . مسئله اجتهادیه دلیل قاطعی بولونمیان مسئله فقهیه دیمکدر . بر مسئله فقهیه حقنده دلیل قاطع نصب اولونماش ایسه اومسئله ، مسئله اجتهادیه اولور ، بالاجتهاد

[۱] بوبحث سیدلارشادک « ۲۹۰ » عددنده ایضاح اولونمشدر .

اجتهاد نبی جائز اولونجه خطبا احتمالی ده جائزدر [۱] . انجیق خطبا قرار قیلمز ، اکا تنبیه اولنور . [۲] اجتهاد نبی ده خطانک جائز اولونجه « لم اذنت لهم » آیت کریمه سی ايله ، « لو استقبلت من امری ما استدرت . الحدیث -- رواه البخاری » حدیث شریفی ايله ، خطا اوزرنده قرار قیلمیه جفی اجماع امت ايله ثابتدر .

§ عصر سعادتده مجتهد صحابی نک اجتهادی جائز و واقع اولوب اولماسنده اختلاف اولونمشدر : بر طائفیه کوره اجتهاد صحابی جائز دکدر . فقط اکثر علمایه کوره عصر سعادتده اجتهاد صحابی جائزدر . اجتهادی تجویز ایدنلر ده اختلاف ایدیورلر :

۱ -- اجتهاد صحابی حضور رسالته ، حضوردن خارجده جائزدر . اکثر علما عندنده مختار اولان بودر . بوقول امام محمددن منقولدر . قاضی نک ، غزالی نک ، رازی نک ، آمدی نک مختارلری ده بودر .

۲ -- اجتهاد صحابی انجیق قضاة ، ولایة ایچون حضور رسالتک خارجنده جائزدر .

۳ -- اجتهاد صحابی انجیق اذن خاص ايله جائزدر .

عصر رسالتهده اجتهاد صحابی بی تجویز ایدنلر ابروجه اجتهادک وقوعنده اختلاف ایدیورلر :

۱ -- اجتهاد صحابی حضور رسالته ، حضوردن خارجده واقع در . آمدی ايله ابن الحاجبک مختارلری بودر .

۲ -- اجتهاد صحابی اصلاً واقع دکدر ، ابو علی الجبائی ايله ابو هاشمک مذهبلی بودر .

۳ -- اجتهاد صحابی حضور رسالتهده واقع دکدر . فقط حضوردن خارجده واقعدر . قاضی نک ، غزالی نک ، ابن الصبّاغک مختارلری بودر ، ابوالعالی ده بومذهبه میالددر . اکثر فقها ومتکلمیندن منقول اولان بومذهبدر .

قول اول مذهب مختار و راجح در : نته کیم بخارینک تخریجی اوزره نبی ذیشان صلی الله علیه وسلم افندمن حضرتلری نبی قریظه حقنده سعد بن معاذی حکم قیلمش ، سعد بن معاذ « مقاتلینی قتل ، چوجقلری سی ايله » حکم ایتش ، فخر عالم افندمن حضرتلری « لقد حکمت فیهم بشکم الاله » بیورمشدر . کذا بخارینک تخریجی اوزره غزوۀ حنینده حضور رسالتهده ابوبکر الصدیقرضی الله عنه اجتهاد ایتش ، حکم الانبیا افنا من حضرتلری حضرت مدیق اذک اجتهاد نبی تصویب بیورمشدر . کذا ابوداود ونسائی نک تخریجلی اوزره حضرت دلی کرم الله وجهه یننده اکن برولد حقنده اجتهاد ایتش ، بواجتهاد نبی افندمن حضرتلری « لا اعلم فیها الا ما قول علی » بیورمشدر .

§ اجتهاد ، دیگر بواجتهاد ايله منقوض اولماز . نقض ده بواجتهاددر .

(۱) خطا برینه ادباً ترک اولی دیر .
(۲) نته کیم غزوۀ بدرده ، غزوۀ تبوکده برر کره تنبیه سبحانی واقع اولمش ایدی .

مسئله نك حكم شرعى بيان اولنور . ارتق اجتهاد انجق دليل قاطعى بولونميان بر مسئله شرعى حقه حقه حكم شرعى بيان ايتك احتياجندن تولدايدور ، اجتهاده يكانه عرفك بر تاثيرى كورليور . دليل قاطعى بولان مسئله اجتهاد بولنه ميه جنندن اختلاف ده ظهور ايتز ، دليل قاطعى بولونميان مسائل حكمى بالا جتهاد معلوم اوله جنندن وهر مجتهدك رآى ونظر واجتهادى ديكر مجتهدك رآى ونظر واجتهادينه مخالف اوله بيله جكنندن اجتهاددن ناشى اختلاف ظهور ايتشدر .

اجتهاددن طولاي ظهور ايدن اختلافات فقهيہ بدعت وضلاى موجب دكدر ، محدث دكدر . بلكه غزوۀ بدر ، سفر بنى قريظہ ، مصالحه حديبيه وقوع بولان اختلافدن اكلاشيله جننى اوزره عصر جليل رساننده بيله اختلافات فقهيہ واقع اولمش ، صحابه كزينك اوائل ايامندن اعتباراً جريان ايدۀ كشددر . عصر صديق اعظم ده بر حكم ديني ده اختلاف قرار بولمامشدر ، عصر فاروق اكبر ده حكم ديني ده اختلاف قرار بولمش ايسده اختلاف آرادن ناشى لوم و ذم واقع اولمامشدر . عصر ذى النورينده حكم ديني ده اختلاف آرادن ناشى ذم ولوم واقع اولمش ايسده بين المسلمين سفك دمء وقوع بولمامشدر .

عصر حيدر كرا ده اختلاف آراء سينه منجر اولمشدر ، عصر جليل رساننده جلهيه علنا بيان اولنان امور مهمه وفرائض قطعيه وعقود واحكام شرعيه نصوص واضحه واجماع قاطعى كى ادله قاطعيه ميستند اولديغندن بونلر محل اجتهاد دكدر ، بونلر ده اختلاف يوقدر . انجق بونلر فروعى وتفاصيل حقه ادله قاطعه نصب اولونمديغندن فروع وتفاصيل محل اجتهاددر ، محل اختلافدر ، محل نزاعدر .

مثلاً طهارت صلاتك صو ايله صحيح اولمشى متفق عليه ، سائر مايعات ايله جوازي مختلف فيدر .

كذا خرك حرمتي مجمع عليه ، نجاستي مختلف فيدر .
كذا مسح رأسك اركان وضوءدن اولدينى مجمع عليه ، مقدار مسح مختلف فيدر .

كذا صلاة جمعك فرضيتي متفق عليه ، اذن سلطانه توقف ايتيمى مختلف فيدر .

كذا صلاة عيدك مشروعيتي متفق عليه ، وجوب مختلف فيدر .

كما ربانك حرمتي مجمع عليه ، رباء فضلك حرمتي مختلف فيدر .

كذا طاهر اولان بر عينك بيبي بالاجماع صحيحدر ، فقط كلب ،

خر ، فشق كى نفسنده نجس اولان بر عينك بيبي مختلف فيدر .

كذا نكاحك مشروعيتي مجمع عليه ، حين عقدده شاهدلر بولونمى مختلف فيدر .

كذا حر اولان انسانك شهادتي بالانفاق مقبول ، كوله نك شهادتك

مقبول اولمشى مختلف فيدر .
وقس على ذلك

رابعاً — مسائل فقهيہ حقه حقه اجتهادك فصل جريان ايتديكى معلوم اولاق اوزره بر قاج نمونلر ارانه ايدلم :

مسئله : ۱ — « وامسحوا برؤسكم » نظم جليلي مسح حقه قطعي اولدينى حاله مقدار مفروض حقه قطعي دكدر .

حنيفه : « كتاب مجملدر [۱] ناصيه ي مسح حقه وارد اولان حديث شريف مجمل بيان ايدور ، بو حاله مقدار مفروض ناصيه ي ، بعض رآى مسح در ، ديكر اجتهاد ايدورلر ، حنيفه كوره ربع رأس ويا اوج پارمق مقدارى مسح فرضدر .

شافعيه : « كتاب مطلقدر ، بابتبعيض ايجوندر ، بوندن طولاي مقدار مفروض رأس اسمى وريلان شيتك ادناسى مسح در » ديه اجتهاد ايدورلر . شافعيه كوره تحديد اولنقنيزين بعض رآى مسح فرضدر . مالك : « باصلا در ، باشك هيسنى مسح فرضدر ، بوياده حديث شريف ده وارد » ديه اجتهاد ايدور . مالكيه كوره قابلايو مسح فرضدر . مالكيه بوياده اختلاف ايدورلر . بر قسمه كوره ثلثانى ، ديكر بر قسمه كوره بر ثلثانى كافىدر .

احمده اظهار روايتده ماك كى اجتهاد ايدور ، قابلايو مسح فرضدر ديور .

حسن بصرى : « اكثر رآى مسح فرضدر ، زيرا اكثر ايجون حكم كلى وارد » صورتده اجتهاد ايدور .

مسئله : ۲ — صى ايله مجنونه زكاتك واجب اولمشى حقه حقه شوبله اجتهاد ايدور : « زكاة عبادتدر ، بر تكليفدر ، بوايسه انجق مدار تكليف اولان اختيار كامل ايله حاصل اولور ، مجنون وصى مكلف دكدر . »

حنيفه نك بو اجتهادى فقهاء سبعة اصحابدن حضرت على كرم الله وجهه ايله ابن عباس رضى الله عنك اجتهادلرينه موافقدر .

امام شافعى شوبله اجتهاد ايدور : « زكاة واجبات ماليه دندر ، هر واجب مالى انلر اوزرينه واجب اولديغندن زكاتده اوزرلرينه واجبدر ، وليسى انلر طرفندن ادا ايدر . »

امام شافعى نك بو اجتهادى فقهاء سبعة اصحابدن ابن عمر وعائشه رضى الله عنهم انك اجتهادلرينه موافقدر .

مسئله : ۳ — معقل بن سنانك بروع بنت واشق حقه روايت ايتديكى حديث شريف حضرت على المرتضى رضى الله عنه بالغ اولمش ايسده حضرت امام بوروايتي قبول ايتماش ، ابن مسعود رضى الله عنه حديث شريفه موافق اوله رق اجتهاد ايتمش ايدى . حديث شريف موجبجه مهر تعيين ايتلمديكى حاله . زوجى وفات ايدن قادين حقه مهر ايله حكم اولنه جق ايدى .

بوياده امام اعظم ايله امام شافعى مختلف اجتهاده بولنورلر :

امام ابو حنيفه : « موت ايله دخولك هر ايكسندده عدت واجب اولديغندن موت دخول كىدر ، مهر نفس عقد ايله واجب اولور

[۱] مجمل ايله برلفظدر كه اولفظدن مقصود اولان معنى نظر وتامل ايله اكلاشيلايوب انجق اجمال ايدن مذكراك بياني ايله قصد ايتديكى معنى ادراك اولنور . بوندن طولاي مجمل بيانه محتاج اولور .

ماجة واحمد في مسنده والحاكم في مستدرکه» حديث شريفى موجبہ خراج یعنی عین بیعک غلہ سی (کلری) ضمان مقابندہ در، غلہ یہ ضمان سبیلہ استحقاق حاصل اولور، بناءً غلہ مشتریك یدندہ ایکن حادث اولان لبن مضمون دکدر؛ حدیث مصرأہ ایسہ سودی مضمون قیلور۔
ثانیاً - سود مثلیاتنددر، مثلیاتك مثلی ایلہ تضمین اولونمسی لازم کلر، برشی مثلی ایلہ تضمین اولونمازایسہ قیمتیلہ تضمین اولنور، بر عینك فواتی زمانندہ ضمان عدوانك [۱] مثل ویاقیمت ایلہ تقدیری اجماع ایلہ نابتدر۔

حدیث مصرأہ عینی (سودی) مثلنك غیریلہ (خورما ایلہ) تضمین ایتمکی تجویز ایدور۔

رابعاً - مال مضمون انحق قلت وکثرندہ مقدار ایلہ تضمین اولنور۔ حدیث مصرأہ سود آز اولسون، چوق اولسون بر صاع [۲] مقداری ایلہ ضمان واقع اولور۔

ایشته بوبیانانہ مبنی حدیث مصرأہ اصول شریعتہ منافی اولغلہ تأویلی واجب اولور:

مصرأہ حقندہ بایع ایلہ مشتری آرہ بندہ بر نزاع ظهور ایدور، بنی ذیشان صلی اللہ علیہ وسلم افندمن حضرتلری حکماً دکل، بلکه صلحاً بایبی استردادہ دعوت ایدور۔ فقط بایع مشتریك انتفاع ایتمدیکی اوج کونلك سوددن طولای دعوتہ اجابتدن امتناع ایدور، بوامتناعنہ مبنی اقضی الانیسا افندمن حضرتلری بر صاع خورما تزید ایدور، بایع حیوانی دہ، خورماییدہ حکماً دکل، صلحاً قبول ایدور؛ ثمنی مشتری بہ ویرور۔

راوی حدیث بوحالی صلحاً ظن ایتورده حکماً ظن ایدور، نقل احادیثندہ نقل بالمعنی جائز اولدیغندن ظنی اوزرینہ عبارہ ترتیب ایدرک حدیثی نقل ایدور۔

حدیث مصرأہ ایلہ عامل اولمیانلر دہا بشقہ بر صورتندہ۔ اجتهاد ایدورلر، حدیث مصرأہ منسوخ دیورلر۔

دیگر طرفدن زفر، لیت، شافعی، احمد، اسحق، ابو عبیدہ وبر روایتندہ مالک وابن ابی لیلایہ کورہ حدیث مصرأہ موجبہ مشتری ایچون حق خیار ثابت اولور، دیلرسہ حیوانی اعادہ ایدر، شوقدرکہ آز اولسون، چوق اولسون صاغدینی سوددہ بدل یارصاع خورما و یارصاع خورمانك قیمتنی ویا عرف بلدہ بہ کورہ بر صاع ازیق ویرور۔ بوجاعتہ طرفدار اولانلر ایسہ شویلہ اجتهاد ایدورلر:

اولا - حدیث مصرأہ اصول شریعتہ موافقددر، چونکہ مصرأہ خیار تفریر وارددر، تفریر مشتری بہ حق رجوع اثبات ایدر، مشتری او وصفك (سودی اولمق) بولمادیغنی بیلمش اولسیدی پارسنی ویررمیدی؛ بایعك تفریر فعلی ایلہ بیعی الزام ایدیشی پك بیوک ظلمدر شرع انور اندن بری در۔

[۱] تجاوز سبیلہ اودہ مک دیمکدر

[۲] اولکی مقالہ لردہ ایضاح اولونمش ایدی

ووطء ایلہ تا کد ایتمدیکی کبی موت ایلہ دہ تا کد ایدر۔ چونکہ موت ایلہ نکاح نہایت بولدیغندن کوبا معقودعلیہ تسلیم اولونمش حکمندہ اولیورده عدت واجب اولیور، بورادہ معقودعلیہ ووطءدر «صورتندہ اجتهاد ایدور و حدیث شریف ایلہ عامل اولیور، مہر ایلہ حکم ایدور۔ امام شافعی حضرت علی کرم اللہ وجہہ نك ردینی نظر اعتبارہ آلیور، حدیث شریف ایلہ عامل اولمایور۔ بوباندہ علی المرتضی رضی اللہ عنہ کبی عدم مہر ایلہ افتا ایدور۔

مسئلہ ۴ - بیع بالشرطہ فقہا مختلف صورتندہ اجتهاد ایدورلر: نحی، ابن ابی لیلی، حسن بصری، شعبی، ابن جریر، ابو ثور کبی اعظم فقہا حدیث بریرہ ایلہ [۱] عامل اولیور: حدیث شریف موجبہ بیع جائز، شرط باطل اولیور۔

استاذ الامام حماد، ابن شبرمہ حدیث جابر ایلہ [۲] عامل اولیورلر، حدیث شریف موجبہ شرط و بیع جائز اولیور۔

امام اعظم دہا بشقہ بر صورتندہ اجتهاد ایدور، «نہی عن الشرط فی البیع - مسند ابی حنیفہ» حدیث شریفی ایلہ عامل اولیور شویلہ کہ: حدیث بریردہ اباحہ وارددر، «ما فیہ الاباحۃ منسوخ بما فیہ النہی» قاعدۃ اصولیہ سنہ مبنی حدیث نہی حدیث اباحیہ مرجحدر، حدیث جابردہ کی شرط صلب عقدندہ واقع دکدر، حدیث نہی بعض بیوع وشروطہ مصروفدر۔ چونکہ بعض روایاتندہ «نہی عن بیع وسلف - رواہ الطحاوی» وارد اولمشدر۔ بویسہ بیعدہ احد عاقدینہ نفی بولنان شرط ایلہ اولان بیعک بر فردیدر؛ حدیث نہی «اذا باعیت فقل لا خلا بة - رواہ البخاری» حدیث شریفی ایلہ (حدیث خیارات ایلہ) مخصوصدر، بوحالندہ حدیث نہی احد عاقدینہ نفی اولان ہر بشرط ایلہ اولان بیعک فسادینہ دلالت ایدر۔

مسئلہ ۵ - ابو ہریرہ دن طرق مختلفہ ایلہ روایت اولنان حدیث مصرأہ [۳] امام ابو حنیفہ ومحمد، اشہب، واهل عراقدن بر طائفہ وروایت مشہورہ یہ نظراً ابو یوسفہ کورہ شایان احتجاج دکدر۔ بناءً علیہ مصرأہ یعنی ممسوسی شیشیرلمش بر حیوان اشترا ایتمکدن صوکرہ ممسنگ شیشیرلدیکنك فرقہ واران مشتری خیار عیددن طولانی مصرأتی رد ایدہ من، یالکز نقصان عیب ایلہ بایعہ رجوع ایدر۔ بوجاعتہ طرفدار اولانلر شویلہ اجتهاد ایدورلر۔

اولا - حدیث مصرأہ شرطین، عیسنر، بلا فوات وصف بیعی ردی ایجاب ایدور، چونکہ تصریہ عیب دکدر۔ بوباندہ مشتری مغتدر (آلدامشدر)، فقط مغرور (آلدادلش) دکدر۔

ثانیاً - «الخراج بالضمنان» رواہ ابوداود وانترمذی والنسائی وابن

[۱] مابال رجال یشرطون شروطاً ایست فی کتاب اللہ۔ الحدیث - رواہ البخاری۔

[۲] بت من النبی صلی اللہ علیہ وسلم نامة فاشترطنی۔ الحدیث - رواہ البخاری۔

[۳] لاتصروا الابل والغنم فن ابتاعها بعد فانه بخیر النظرین۔ الحدیث -

ثانیاً — تصریه عبیدر ، مشتری حیوانی صاغدقدن صوکره تصور ایتدیکنه مخالف بولدیفندن کندیسو ایچون حق خیار نابت اولور ، بیعبرذیشان افندمن حضرتلری بازاره قدر کیدوب نرخی ا کلامقیزین مال صاتانلر ایچون خیار اثبات ایتشددر .

ثالثاً — حدیث مصراته حدیث ضماندن اسحددر ، فصل اولورده حدیث ضمان حدیث . مصراته معارض اوله بیلر ؟ مع مافیسه اره لرده تعارضده یوقدر ، زیرا خراج غله نك اسیدر ، اینه غله تسمیه اولونماز . رابعاً — لبنی جنسك غریبه تضمین ایتك تمامیه عدلدر چونكه مثلی ایله تضمین ممکن دکلدر : میده کی لبن محفوظدر ، فساد معروض دکلدر ، فقط سود صاغالدقدن صوکره حمض وفساده معروض اولور . میده کی سودی قابه صاغیلان سود ایله تضمین ظلمدر . شرع جلیل اندن مبرادر .

سودك قیمتی تقدیر جهتی قبول اولنور ایسه بین العاقدین نزاع ظهور ایدر . شوارع اعظم نزاعی فصل ایچون لبنه اك یاقین اولان شی ایله لبنی تقدیر ایتشددر : لبن فصل اهل مدینه نك ازینی ایسه خورماده اوله جه ازینی در هراکیسی مطومدر ، مکیددر ، بلاعلاج ولاصنعة ازیق اوله بیلیر . نچذیشان افندمن حضرتلری فصل نزاعده سبب نزاعی منعه بك زیاده سیله ارزو کش ایدی . بیع مصراته بادیه لرده ، قریه لرده اوله محلاتده واقع اولورکه اوراده انك قیمتی بیان بولونماز ، لبن تلف اولور . ازغنده ، چوقلغنده نزاع واقع اولور . ایشته بونزاعی فصل ایچون شرع شریف برضابطه وضع ایدیور : بر صاع خورما . بومذهبه کوره خورمانك هر بلدهده ازیق اوله بیلیمسی ده بر مسئله اجتهادیه در ، موارد اجتهاددندر ، مسائل نزاعدندر . بعض اهل علمه کوره هریرده خورما ویربایر . اکثر شافیه وحنابله نك مذهبی بودر . بعض اهل علمه کوره هر بلده نك ازینندن برصاع مقداری ویربایر . روایی ایله بعض اصحاب احمد ، بعض روایتده امام مالک بونی اختیار ایتشددر . ابن القیم : صحیح اولان بورای در ، دیور .

حدیث مصراتده فریقیندها بك چوق اجتهادانده بولونمشلرایدی . مسئله : ۶ — احفظ وعایها وعددها ووكاهها الحدیث — رواه الستة [۱] حدیث شریفی ابوحنیفه ، اصحاب ابی حنیفه ، شافعی ، اصحاب شافعی به کوره اصول شریعتیه مخالفدر .

فقهاء مشار الیهم شویله اجتهاد ایدیورلر : ید : ملك كبی حق مقصوددر . اكا انحق حجت ایله استحقاق اولنور . مدعی نك حجتی بیندر ، بلا بنیه مدعی نك دعوائی امضا اولنه ماز ، هر حالده مدعی به بنیه لازمدر ، « البینه للمدعی والیمین علی من انكر — اخرجہ البیهقی واخرج الترمذی وابن حبان نحوه » حدیث مشهوری مدعی به بنیه نك لزومنی تنصیص ایدیور حدیث لقطه ایسه بلا بنیه دعوائك امضا اولمنسی امر ایدیور اراق حدیث مشهور ایله [۱] حدیث شریفك مالی بودر : لقطه نك قانی ، صایسنی ، باغنی ابووجه صاحبی کایسه اكا تدلیم ایله ، کلز ایسه انكه انتفاع ایت .

عمل ایتك واصول شریعتی محافظه ایتك ایچون حدیث لقطه ده کی امر پیغمبری بی اباحیه حمل ایتكدن بشقه چاره یوقدر . بوایه تأویلدر . یوخسه امر پیغمبری وجوبه حمل اولنور ایسه ، تأویله کیدلر ایسه حدیث مشهوری ترك لازم کله جکدر ..

دیگر طرفدن مالک ، اصحاب مالک ، احمد ، داود ، بخاری ، لیث حدیث لقطه ایله عمل ایدیورلر ، شویله اجتهادانده بولنیورلر : حدیث شریف موجبجه لقطه بی مجرد اوصافی بیان ایله واصفنه ویرمك قیاس واصول شریعت اقتضاسیدر . زیرا واصفك وصفندن مستفاد اولان ظن مجرد نكولدن ویا شاهدیندن مستفاد اولان ظندن دها غالبدر ، واصفك وصفی باخصوص بر معارض بولونمز ایسه صحت دعوا ایچون برینه ظاهرده در ، کندنن دها قوتلی بر معارض اولمدینی صورتده انی لغو ایتك جائز اولماز . ایشته بوالغا خلاف اصولدر .

مسئله : ۷ — « والذین یرمون المحصنات ثم لم یأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلدة ولا تقبلوا لهم شهادة ابداً واولئك هم الفاسقون الا الذین تابوا... الاية » نظم جلیلنده زنادن بالاولان قادینلری فاحشه زنا ایله شتم ایدوب درت شاهد کتیرد میانلر حقنده اوج حکم بیان اولنیور : جلد ، ردشهادت ، فسق .

بواوج حکمدن صوکره توبه ایدنلر حکم سابقندن استثنای اولنیور ، استثنای حکم اوله راجع اوله ماز زیرا اجماع مسلمین ایله ثابتدر که حد قذف توبه ایله قاذفدن ساقط اولماز ، حده انقیاد ایتك ومقذوفدن استحلال حقوق ایتك تتمه توبه دندر .

فقط حکم ثانی ایله حکم ثالثه راجع اوله بیلیر یعنی توبه ایله رد شهادت زائل اولوب قاذفك شهادتی قبول اولنه بیله چکی کبی قاذفدن فسق وصفی ده زائل اولوب قاذف عادل اوله بیلیر . بویانده ایکی نوع اجتهاد واردر :

اجتهاد اول — ابدأ لفظ شریفنده کلام منقطع اولمشدر ، بولفظ شریف آیت کریمه نك محکم اولمنسی مؤیددر . محکمانه استثنای تعلق ایتمز ، عدم قبول شهادت تتمه حد دندر ، زیرا جزایه صالحدر . رد شهادتی بیان ایدن جمله ثانییه حد اولمنسی خصوصنده جلدی بیان ایدن جمله اولایه مشارکدر ، فقط فسق بیان ایدن جمله ثالثه بویله دکلدر . زیرا ائمهیه خطاب اولونماشدر ، بلکه قاذفین ایله قائم اولان برصفی (فسق) اخباردر ، تتمه حددن دکلدر ، ماقبلنه معطوف اوله ماز ، ماقبلی ائمهیه خطاب اولندیغندن برر جمله انشائییه در : فاجلدوا ، لا تقبلوا .

جمله ثالثه جمله اخباریه در « واولئك هم الفاسقون » ، ماقبلندن تمامیه آیرلمشدر ، مستقندر ، کلام ابتدائی در .

جمله اولایه جمله ثانییه در بری دیگرینه عطف اولنه بیلیر ، هراکیسی ده جمله انشائییه در ، ائمهیه خطاب اولونمشدر . بناء علیه قاذف توبه ایدر ایسه اندن حکم فسق مرتفع اولور ، اكا فاسق دینمز ؛ فقط ابدیاً شهادتی قبول اولونماز .

هر ناحیه مرکزینه قدر توسیع و تعمیم ایدیلک اوزره شمیدلک یالکیز مدرسه سی بولنان هر موقعه مدارس موجوده قضا مرکز لینه نقل و توحید ایدیلکی در . مدارس موجوده نك بصورتله قضا مرکز لرنده توحیدله احتیاج زمانه به کوره انشاسی خصوصات آتی به بناء ضروری در :

۱ - مدارس متفرق اولسی هر برینه مقتدر معلم و تخصیصات لازمه بولقی ایچون برمانعه در .

۲ - تدریسات و تربیه خصوص لرنده وحدتک تأمین مشکلدر .

۳ - طلبه نك احتیاجات صحیه سی ایچون لازم اولان خسته خانه ، حمام ، تربیه بدنیه دأثر لری کبی مدارس به ربط ایدیلکک مؤسساتک اداره سنه امکان قالماز .

مثلاً : دأثر انتخابیه داخلنده همان هر کویده کوچک مقیاسده برر مدرسه موجود اولوب بولنری بولندقلری یرده ترقیات حاضره دأثر سنده احیا ایتک ایجاب ایدرسه اسباب معروضیه بناء مصارف جسمیه به احتیاج حاصل اوله جنی کبی فرض محال اوله رق بوتأمین ایداسه بیله معلم ودوققور کبی وسائط لازمه سی بولقی امکانسزدر . بناء علیه مدارس موجوده بولندقلری دأثر داخلنده قضا لره نقل و توحید ایدیلکک حفظ الصحه وفن معیار یچه ترقیات حاضره به موافق بر صورتده انات و ذ کوره مخصوص و آیری آیری یکی و بیوک مدرسه لر تأسیس و کشاد ایتک تعمیم معارف و کسر اختلافات داخلیه ایچون یکانه چاره در .

معارف نظارتی تعمیم معارف ایچون ایستدیک طرز تدریسی تقلید ایتکده مخیردر . فقط شوراسی ده قطعی و محققدر که مدارس اسلامی به بروجه معروض اصلاح و تجدید ایدیلکی حالده معارف نظارتندن اول وحدت و تعالی ساحه لرنده مدارس مذ کوره اقطاف ثمرات ایدیه جکدر . زیرا :

بر کره : نه اولورسه اولسون بوکون قلوب امتده مدارس قارشوبیوک بر احترام و مودت اناری باقیدر . یا کلش اوله رق مکتب لری هادم عقائد و منبع مفسدت کبی تلقی به الشمس اولان خلقه مز طرز معروض اوزره کشاد ایدیلکک مدرسه لره اولادینی سوه سوه کوندره جکدردر . بوندن بشقه اداره لرینک لیلی و بجانی اولسی طلبه نك اورالرده ایستیلین شکه افراغی ایچون بیوک بر سهولت بخش ایدرک خلق تلقیات جاهلان لینه توافقی ایدیه جک تشکیلات تدریسیه سی ده بر مسئله اقتصادی نك بارتضیقی التنده کال آرزو ایله هضم ایدیه بیله جکدردر .

ثانیاً : مدارس اسلامی به صرف مسلمانلرک اوقافیه اداره اولنور نوعاً مؤسسات خصوصیه دن اولقی و یالکیز باب مشیختک اداره سنه تابع بولمقی اعتباریله عناصر خرسثیانه نك تدریسات پروغراملری نقطه نظرندن حقلی حقسز طلبه لرینه معروض بولنه میه جنی کبی بر عااله افرادی اره سنده سهولتله اجرا ایدیلکک اولان تلقینات ایلده ملی و دینی حیات ده هیجانی بر نمایه مظهر اوله جقدر .

ثالثاً : مدارس اسلامی به مهم وارداته مالکدر . از جمله الی سنه اول بر عمای سیاسی نتیجه سی اوله رق ضبط و تخمیس بدلنه ربط ایدلش بولنان قرای موقوفه نك شمیدیک بدلاتی هر درلو احتیاجات عرفانیه مز

قاضی شریح ، نخعی ، مکحول ، عبدالرحمن بن زید ، ابوحنیفه ، سفیان ثوری نك ، عراقیونک اجتهد لری بویه در .

اجتهد ثانی - ایدالفظ شریفنده کلام منقطع دکلدر ، ایدامحکمیتی کوسترمز ، بلکه قاذفین اوله رق باقی قالدقجه معناسنی مفید اولور ، استثنای کلام سابقک کافه سنه راجع اولور ، انحق جمله اولایه راجع اولمسنده مانع شرعی وارددر ، جمله ثانیه ایله جمله ثالثه نسق واحدده در ، هر ایکسنه استثنایک راجع اولسی جائزدر ، بونده مانع شرعی یوقدر ، استثنای محلاً مجروردر ، « ولا تقبلوا لهم شهادة » جمله سندن بدلدر . عین حادثه حقنده برتک متکلمدن صادر اولان برتک کلامده واقع جمله لردن برینی تقیید ایدوب دیکرینی تقیید ایتماک یعنی قذف حقنده شارع تعالایک برنک کلامنده کی « ولا تقبلوا لهم » و « اولئک هم الفاسقون » جمله لردن جمله اخیریه استثنای ایله تقیید ایدوب جمله سابقیه سی استثنای ایله تقیید ایتماک لغت عربک مقتضیاتنه مخالفدر ، شو قدرکه جمله اخیریه سی استثنای ایله تقیید ده ظاهردر ، ده لا یقدر . بوکا مبنی جمله اخیریه سی تقیید ایتک جمع علیه در ، رد شهادت تتمه حددن دکلدر . قتل قذنه نسبتله اعظم جنایت اولدینی حالده قتلدن توبه ایدنلرک شهادتی بالانفاق قبول اولنور ایسه قذفدن توبه ایدنلرک شهادتی اولویته قبول اولنور . بنابرین قاذف توبه کار اولور ایسه هم کندیسندن فسق مرتفع اولور ، هم کندیسنی مقبول الشهاده اولور .

حجازیونک ، عمر بن عبدالعزیزک ، طاوسک ، قتاده نك ، سعد بن المسیبک ، زهری نك ، عطایک اجتهد لری بویه در ، حضرت عمر الفاروقک مذهبی ده بودر . و قس علی ذلک .

نتیجه :

اجتهد انحق دلیل قاطعی بولونمیان بر مسئله شرعیه حقنده ادله احکام شریعتدن بری ایله حکم شرعیسنی بیان ایتک احتیاجندن تولد ایتشددر ، اجتهد ابواب فقهک هر برنده جاریدر : « مناسک » دیدکلری عبادات قسمنده جاری اولدینی کبی « مقهوره » دیدکلری معاملات قسمنده جاریدر . بناء علی ذلک « اجتهاد عرفی انطباق احتیاجنده شولدر » سوزی بر تعبیر عامی در ، تأمل اولونمقسزین آغزندن فیلامش بر نسوزدر ، بوسوزده بر علم رایحه سی یوقدر ، اهل علم بوسوزده بر قیمت ویره مز .

ازمیرل

اسماعیل حق

اون ایکنجی سؤلک جوابی
انشالله کله جک هفته

تنبیه غریبه

مسلمانلغی دیر ایتمه جک مؤسسه لر

۲

حضور جلیل مشیختنه می
ایرود : ناحیه تشکیلاتی اساسنه توفیقاً ذکر روانانه مخصوص اوله رق